

Nr 308.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändring i lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring; given Drottningholms slott den 22 oktober 1948.

Under återopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogat förslag till lag angående ändring i lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring.

GUSTAF.

G. Danielson.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

Med hänsyn till att tidpunkten för kommunindelningsreformens genomförande förskjutits föreslås uppskov till den 1 juli 1951 med ikraftträdandet av lagen om allmän sjukförsäkring.

F ö r s l a g

till

L a g**angående ändring i lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring.**

Härigenom förordnas, att lagen den 3 januari 1947 om allmän sjukförsäkring skall ändras på det sätt *att* i 111 § samt 115—124 §§ årtalen 1949, 1950 och 1951 skola utbytas, 1949 mot 1950, 1950 mot 1951 och 1951 mot 1952, *samt att* 112 § skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

112 §.

Till allmän — — — avsedda verksamhetsområdet.

Landsting ävensom — — — belägna kommunerna.

Har före denna lags ikraftträdande fastställts ny kommunindelning för visst län enligt vad därom är särskilt stadgat, skall, ändå att indelningsändringen ej trätt i kraft, den nya kommunindelningen lända till efterrättelse vid tillämpningen av denna lag.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 8 oktober
1948.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL,
VOUGT, ZETTERBERG, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, fråga angående *uppskov med ikraftträdandet av lagen om allmän sjukförsäkring* samt anför därvid följande.

Lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring upptager i ett särskilt avsnitt, omfattande 111—124 §§, bestämmelser om lagens ikraftträdande samt därmed sammanhängande föreskrifter angående antagande av allmänna sjukkassor m. m. och övergångsbestämmelser för dels medlemmar i erkända sjukkassor och dels andra än medlemmar i sådana kassor. Enligt 111 § skall lagen, i den mån ej annorlunda stadgas i de följande paragraferna, träda i kraft den 1 juli 1950. Ansökan om antagande till allmän sjuk-kassa skall göras hos tillsynsmyndigheten — pensionsstyrelsen — före den 1 januari 1949, då fråga är om antagande till centralsjuk-kassa, samt före den 1 juli 1949, såvitt angår antagande till lokalsjuk-kassa. Tillsynsmyndigheten må dock med hänsyn till särskilda omständigheter medgiva, att ansökningen ingives senare.

Centralsjuk-kassa skall enligt lagen (3 §) finnas för varje landstingsområde samt varje stad, som ej deltagar i landsting, dock att, när särskilda förhållanden föranleda därtill, två landstingsområden eller sådant område och stad, som ej deltagar i landsting, må förenas till ett centralsjuk-kasseområde. Om skäl äro därtill, må vidare även stad, som deltagar i landsting, bilda eget centralsjuk-kasseområde. Indelningen i centralsjuk-kasseområden skall göras av Konungen. Förslag i ämnet har av pensionsstyrelsen ingivits till Kungl. Maj:t.

Centralsjuk-kasseområde, som ej utgöres enbart av stad, skall vara indelat i lokalsjuk-kasseområden, omfattande en eller flera kommuner. Indelningen i lokalsjuk-kasseområden göres av Konungen eller den myndighet Konungen bestämmer.

I sjukförsäkringslagen stadgas vidare, att om mer än en förening söker antagande som centralsjukkassa eller lokalsjukkassa för samma område, tillsynsmyndigheten skall, där så finnes lämpligt, söka få till stånd överlåtelse enligt 66 § lagen om understödsföreningar på en av föreningarna av den eller de andras rörelse eller på en för ändamålet bildad förening av samtliga de sökandes rörelse. Kan sådan överlåtelse ej åvägabringas eller anses denna utväg ej lämplig, har tillsynsmyndigheten att avgöra vilken av de sökande föreningarna som skall antagas till allmän sjukkassa.

Antagandet till allmän sjukkassa sker genom beslut av tillsynsmyndigheten. Innan beslut härom kan meddelas skall den tilltänkta allmänna sjukkassan ha antagit stadgar, avfattade i enlighet med nya lagens bestämmelser. Vad angår lokalsjukkassa skall därjämte vederbörande centralsjukkassa höras före antagandet.

Enligt sjukförsäkringslagen (116 §) skola vidare på våren 1950 utses ombud för 1950 och 1951 års ombudsmöten samt styrelseledamöter m. m. Påpekas må, att beslut, som erfordras för antagande till allmän sjukkassa — vare sig fråga är om att enbart ansöka därom eller att antaga nya stadgar — eller för överlåtelse av rörelsen å förening, som söker antagande till allmän sjukkassa, kan fattas i förenklad form och icke behöver ske å ordinarie föreningsssammanträde.

Före sjukförsäkringsreformens ikraftträdande skola vidare förberedelsearbetena för den obligatoriska försäkringen vara klara. Förutom anskaffande av lokaler och personal m. m. dylikt är här att taga hänsyn till att kassorna skola pröva frågor om försäkringsplikt och tillhörighet till kassan ävensom upprätta erforderliga register över de försäkringspliktiga och övriga försäkrade. Lagen har förutsatt att detta arbete skulle äga rum på våren 1950. Sålunda skola de som voro medlemmar i erkända sjukkassor vid 1949 års utgång överföras till de nya kassorna (118 §). Beträffande andra försäkringspliktiga har föreskrivits skyldighet att före den 1 februari 1950 anmäla sig till inträde i allmän sjukkassa och kassan har själv skyldighet att inskriva försäkringspliktig som ej gjort dylik anmälan (122 §). Dessa bestämmelser bygga på att det ansetts nödvändigt att de allmänna sjukkassorna vid inskrivningen av medlemmarna ägde tillgång till mantalslängden för det löpande året, varför lagen borde träda i kraft icke vid ett årsskifte utan den 1 juli.

Departementschefen.

I den proposition (nr 312/46) varigenom förslaget till lagen om allmän sjukförsäkring framlades för riksdagen, framhölls såsom ett bland skälen för att framflytta reformens ikraftträdande till den 1 juli 1950 att tekniska skäl, bland annat fördelen av att konturerna till den nya kommunindelningen kunde skönjas, innan indelningen i lokalsjukkasseområden verkställdes, talade för ett sådant uppskov med ikraftträdandet. Härvid utgick man från

att, i enlighet med vad statsmakterna under år 1946 beslöto, den nya kommunindelningen skulle genomföras till den 1 januari 1950 och att Kungl. Maj:ts beslut i indelningsfrågorna sålunda skulle föreligga redan på våren och försommaren 1949. Enär indelningen i lokalsjukkasseområden syntes böra ske under hänsynstagande till den nya kommunindelningen, ansågs den tidpunkt, då ansökan om antagande till allmän lokalsjukkassa senast borde ha inkommit, icke kunna sättas tidigare än till den 1 juli 1949.

Arbetet på kommunindelningsreformen har icke fortgått i sådan takt, att det ursprungligen uppgjorda tidsschemat kan hållas. Såsom chefen för inrikesdepartementet, statsrådet Mossberg, i ett interpellationssvar i andra kammaren den 25 maj 1948 (andra kammarens prot. nr 21, s. 15 ff) konstaterat, torde det av rent praktiska skäl icke låta sig göra att låta den nya kommunindelningen gå i verkställighet den 1 januari 1950. Angående orsakerna härtill nämndes i interpellationssvaret, att visserligen hade samtliga länsstyrelser utom två inkommit till kammarkollegiet med slutliga förslag och att de båda återstående väntades föreligga under sommarens lopp, men att granskningen inom kollegiet toge åtskillig tid i anspråk och att kollegiet, som komme att successivt överlämna ärendena till Kungl. Maj:t, ansåge sig icke kunna redovisa de sista länen förrän omkring den 1 januari 1950. I fortsättningen framhöll statsrådet Mossberg, att ett genomförande av kommunindelningsreformen per den 1 januari 1951 icke vore lämpligt med hänsyn till svårigheterna att på ett tillfredsställande sätt ordna valen till de nya kommunerna. Ikraftträdandet syntes därför lämpligen böra framflyttas till den 1 januari 1952.

Från kammarkollegiet har i denna fråga ytterligare upplysts att numera samtliga länsstyrelseförslag föreligga. Kollegiet beräknar att i slutet av år 1948 kunna till Kungl. Maj:t inkomma med sitt förslag beträffande 4 à 5 län och avser att under år 1949 successivt överlämna förslag beträffande övriga län, så att samtliga ärenden skulle kunna vara redovisade omkring den 1 januari 1950. Kollegiet har tillika upplyst att reformen syntes komma att medföra en minskning av hela antalet lands- och köpingskommuner från nuvarande cirka 2 300 till 800 à 900.

Den inträdda förändrade situationen i fråga om kommunindelningsreformen påkallar att frågan om ett uppskov med sjukförsäkringslagens ikraftträdande upptages till övervägande. Härvid uppställer sig till en början spörsmålet om en framflyttning av den tidpunkt, inom vilken ansökan om antagande till allmän sjukkassa skall göras. Såsom i det föregående nämnts är förening, som vill bli antagen till allmän centralsjukkassa, skyldig att göra ansökan därom hos tillsynsmyndigheten — vartill pensionsstyrelsen utsetts enligt kungörelse (nr 795) den 17 oktober 1947 — före den 1 januari 1949. De nuvarande erkända centralsjukkassorna — här bortses från yrkes- och fabrikskassor, vilka förutsättas skola upphöra med nya lagens ikraftträdande — äro till antalet 24, därav 15 länskassor och 9 stadskassor. Vid instundande årsskifte torde antalet länskassor komma att utökas med 5 till följd av beslutad delning av 4 kassor, vilkas verksamhetsområden hit-

tills omfattat i ett fall tre och i övriga fall två landstingsområden. För de avskilda områdena ha nya kassor redan konstituerats. Såväl av de nuvarande som av de nybildade kassorna torde, enligt vad som upplysts från pensionsstyrelsens sjukkassebyrå, regelmässigt hava under år 1948 fattats beslut att söka antagande till allmän centralsjukkassa. Centralsjukkasseområden ha visserligen ännu icke fastställts av Kungl. Maj:t men beslut härom torde kunna meddelas inom den närmaste tiden. I den mån därvid en uppdelning av de nuvarande centralsjukkasseområdena kommer att ske och beslut om sådan uppdelning icke redan fattats av vederbörande kassa, torde det komma att inträffa, att för visst område någon av de nuvarande erkända eller nybildade, ännu icke erkända centralsjukkassorna icke ifrågakommer såsom allmän centralsjukkassa. Beträffande städer, som bliva egna centralsjukkasseområden, torde man kunna utgå från att vederbörande lokalsjukkassa är beredd att söka antagande till centralsjukkassa men för landsbygdens del ställer sig frågan något annorlunda, då det måhända blir nödvändigt att bilda en ny centralsjukkassa för visst område.

Med hänsyn till nu anförda omständigheter kunna skäl anföras för ett framflyttande av den tidpunkt, inom vilken antagande till allmän centralsjukkassa skall göras. Emellertid vill jag anmärka, att i de här omnämnda fall, då sådan ansökan svårigen kan göras före den 1 januari 1949, ansökan om antagande till centralsjukkassa bör kunna göras vid senare tidpunkt under åberopande av särstadgandet om »särskilda omständigheter» i 113 § sjukförsäkringslagen. Då det synes mig vara av vikt att centralsjukkasseorganisationen blir färdig på ett så tidigt stadium av förberedelsearbetet som möjligt, synes mig anledning ej föreligga att framflytta den tidpunkt, inom vilken ansökan om antagande till allmän centralsjukkassa bör göras.

Vad angår de erkända lokalsjukkassorna är deras antal nu omkring 1 700, varav ett 40-tal äro fabriks- och yrkeskassor. Då de nya landsbygdskommunernas antal beräknats till 800 à 900, måste här i samband med sjukförsäkringsreformens genomförande ske en sammanslagning av kassor till nya allmänna sjukkassor. Från pensionsstyrelsens sida arbetas redan nu på att få till stånd dylika sammanslagningar, därvid till utgångspunkt tages vederbörande länsstyrelses förslag till ny kommunindelning. På vissa håll har detta arbete krönts med framgång, medan man på andra håll ställt sig avvisande till sammanslagningstanken.

Uppskovet med den nya kommunindelningens genomförande kräver i och för sig icke någon framflyttning av den tidpunkt, inom vilken ansökan om antagande till allmän lokalsjukkassa skall göras. Länsstyrelsernas förslag till ny kommunindelning föreligga för hela riket och de erkända lokalsjukkassorna kunna följaktligen redan nu på grundval av dessa förslag något så när bedöma hur de nya lokalsjukkasseområdena komma att se ut. Formellt behöver ansökan endast gå ut på att bliva antagen till allmän sjuk-kassa för nybildad kommun, inom vars område kassan för närvarande bedriver sin verksamhet.

Emellertid kan någon indelning i lokalsjukkasseområden icke ske förrän Kungl. Maj:ts beslut i indelningsfrågan föreligger. Den pensionsstyrelsen enligt sjukförsäkringslagen åliggande skyldigheten att, där flera erkända sjukkassor sökt att bli antagna till allmän sjukkassa för visst område, sörja för sammanslagning av kassorna eller utvälja den sökande kassa, som lämpligast bör ifrågakomma för ett visst lokalsjukkasseområde, kan icke heller rimligen taga fastare form förrän indelningen i lokalsjukkasseområden är klar. Då Kungl. Maj:ts indelningsbeslut för de sista länen icke kunna beräknas föreligga förrän på våren 1950, kunde det ifrågasättas att framflytta tiden för ansökan om antagande till allmän lokalsjukkassa till den 1 juli 1950.

Det torde emellertid få förväntas, att Kungl. Maj:ts beslut i kommunindelningsfrågan komma att meddelas successivt efter hand som kammarkollegii förslag inkomma och hinna granskas. Under denna förutsättning komma indelningsbesluten att meddelas successivt under år 1949 och på våren 1950. Av arbetstekniska skäl vill det synas som om arbetet med sjukförsäkringsreformens förberedande borde ske i omedelbar anslutning till dessa successiva beslut, så att lokalsjukkasseorganisationen göres färdig efter hand som kommunindelningen fortskrider. Indelningen i lokalsjukkasseområden bör alltså ske efter hand som besluten i kommunindelningsfrågorna fattas, varefter pensionsstyrelsen har att antaga de nya lokalsjukkassorna, som därefter skola konstitueras och förbereda sin nya verksamhet.

Uppenbarligen måste emellertid sjukförsäkringsreformen sättas i kraft samtidigt för landet i dess helhet. Då Kungl. Maj:ts beslut i kommunindelningsfrågan beträffande de sista länen kunna väntas föreligga först på våren 1950, torde tiden bli för knapp för att beträffande dessa län hinna ordna såväl indelningen i lokalsjukkasseområden och antagandet av allmänna sjukkassor som kassornas konstituerande och därjämte medhinna det registrerings- och kontorsarbete, som erfordras för att kassorna skola kunna träda i funktion den 1 juli 1950. Ett uppskov med sjukförsäkringsreformen synes därför nödvändigt.

Av skäl som anförts i sjukförsäkringspropositionen — nämligen att kassorna för medlemsregistreringen böra ha tillgång till löpande års mantalslängd — bör uppskovet avse tiden till den 1 juli 1951. Den frågan uppställer sig emellertid, i vad mån ytterligare ett års uppskov kan tänkas erfordrigt. Vissa svårigheter uppstå, om de nya kassorna skola träda i funktion, innan kommunindelningen genomförts. Exempelvis skola i stadgarna angivas kassans firma och kassans verksamhetsområde. I bägge dessa avseenden kan det synas egendomligt att, innan den nya kommunen existerar, laborera med densamma i kassans stadgar. Enligt 11 § sjukförsäkringslagen skall vidare försäkringspliktig vara medlem i sjukkassan för den kommun, där han för året är mantalsskriven. Denna regel kan, särskilt om den nya kommunindelningen i visst fall skulle medföra en uppdelning av äldre kommuner, leda till svårigheter i tillämpningen. Under det första halvåret av sjukförsäkringslagens giltighetstid eller intill dess den nya kom-

munindelningen genomförts kan vidare, om vid den nya kommunindelningen vissa äldre kommuner komma att uppdelas, lokalsjukkasorganisationen komma att formellt stå i strid med 3 § sjukförsäkringslagen, som säger att lokalsjukkasområde skall utgöras av en eller flera kommuner. Nu antydda svårigheter synas icke lämpligen böra lösas på det sätt, att indelningen i lokalsjukkasområden sker med beaktande av den bestående kommunindelningen och att därefter, när den nya kommunindelningen träder i kraft, erforderliga justeringar vidtagas. I stället synes man böra införa ett tilläggsövergångsstadgande i sjukförsäkringslagen av innehåll att om Kungl. Maj:t före lagens ikraftträdande fastställt ny kommunindelning för visst län enligt vad därom är särskilt stadgat skall, ändå att sådan indelningsändring ej trätt i kraft, den nya kommunindelningen lända till efterrättelse vid tillämpningen av sjukförsäkringslagen.

Förutom det sagda kan påpekas att möjligheten att sätta sjukförsäkringsreformen i kraft, innan kommunindelningen genomförts, förutsätter att beslutföra organ finnas för de nya kommunerna, vilka kunna välja ombud till ombudsmöte med kassorna. I detta hänseende är dock att märka, att enligt statsrådet Mossbergs förut omnämnda interpellationssvar valen till de nya kommunerna avses skola förrättas den ordinarie valdagen i september 1950. För de äldre kommuner, som skola uppgå i de nybildade, avses nyval ej då skola ske utan i stället mandattiden förlängas ett år. Med hänsyn till dessa upplysningar torde beslutföra organ för de nya kommunerna komma att finnas på våren 1951, då ombud till ombudsmöten med de nya sjukkasorna skola utses.

Att kommunalvalen 1950 komma att avse de nya kommunerna har betydelse även ur en annan synpunkt. För valens förrättande måste röstlängder uppenbarligen upprättas med hänsynstagande, där så erfordras, till den nya kommunindelningen. På grund härav torde, även för det fall att den nya kommunindelningen skulle medföra jämkningar av äldre kommuners område, mantalslängderna för år 1951 kunna uppläggas på sådant sätt, att de allmänna sjukkasorna kunna på grundval av mantalslängderna verkställa den registrering av befolkningen inom kassans verksamhetsområde, som skall föregå sjukförsäkringens ikraftträdande.

Som en sammanfattning av förestående överväganden får jag anföra, att ett uppskov med sjukförsäkringsreformens ikraftträdande synes nödvändigt, men att å andra sidan detta uppskov icke behöver göras längre än till den 1 juli 1951, samt att anledning saknas att låta uppskovet omfatta även den tid, inom vilken ansökan skall göras om antagande till allmän sjukkassa. De erforderliga lagändringarna torde kunna sammanfattas i en lag om ändring i lagen om allmän sjukförsäkring av innebörd att denna lag skall ändras på sådant sätt att i 111 § samt 115—124 §§ årtalen 1949, 1950 och 1951 skola utbytas, 1949 mot 1950, 1950 mot 1951 och 1951 mot 1952, samt att till 112 § skall fogas ett nytt tredje stycke, innehållande, att om Konungen före lagens ikraftträdande fastställt ny kommunindelning inom visst län enligt vad därom är särskilt stadgat, den nya kommunindel-

ningen skall, ändå att indelningsändringen ej trätt i kraft, lända till efterrättelse vid tillämpningen av lagen om allmän sjukförsäkring.

Föredraganden hemställer härefter, att lagrådets utlåtande över ett i enlighet med det anförda inom socialdepartementet upprättat förslag till *lag angående ändring i lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring*, av den lydelse bilaga¹ till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Lars Lemne.

¹ Denna bilaga, som fränsett en redaktionell jämkning är lika lydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har här utelämnats.

2 *Bihang till riksdagens protokoll 1948. 1 saml. Nr 308.*

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Drottningholms slott den 22
oktober 1948.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDEÉN, statsråden WIGFORSS, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler t. f. chefen för socialdepartementet, statsrådet Danielson lagrådets den 21 oktober 1948 avgivna utlåtande över det den 8 oktober 1948 till lagrådet remitterade förslaget till *lag angående ändring i lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring* samt hemställer, att förslaget, som av lagrådet lämnats utan erinran, måtte efter en redaktionell jämkning jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

M. Silfverstolpe.
